

גם לוט ציווה לאורחים לרחוץ רגליהם

ולינו ורחצו רגליכם (טו, טז). אמר ולינו תחלה ואח"כ ורחצו, לומר שלא משום ע"ז שלמעלה הנאמר באברהם היתה צוואת הרחיצה, כי לא הקפיד על זה, אלא הרחיצה היתה ממנו להקר רגליהם כדרך הולכי דרכים משום עייפות הדרך ורחוץ רגליהם, לכן לא הקפיד אם יעשו הרחיצה בחוף או באהל. לכן אמר לינו ורחצו, אדרבא גילה מחשבתו להיפוך שלא יטעו המלאכים שגם הוא מקפיד על ע"ז, כי אם היה כופר בע"ז הרי הוא כמודה בכל התורה כולה (קדושין מ). והיה לו זכות עצמו להנצל ולמה תלו רז"ל הצלתו על זכותו של אברהם (זה"ק ח"א קד; ועיין ב"ר ג, יא), אלא ודאי היה מתחבר לאנשי סדום והיה חבר לאיש משחית, וכל העשיות הכל היה בזכות אברהם לבד. (אור התורה)

הצלת לוט מסדום רק בגלל שלא יכאב וייצר לאברהם

ויזכור ד' את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפך את הערים אשר ישב בהן (טז) הכתוב בא להשמיענו אשר הצלתו של לוט לא היתה יען היה ראוי לכך, רק למען לא יהיה יסורים לאברהם. וזה "וישלח את לוט" מה שהציל ד' אותו, היה רק יען ויזכור ד' את אברהם. ולכן ניחא אשר אותו המלאך שריפא את אברהם הציל את לוט, אף שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות, אבל שני הדברים אלו היו דבר אחד כי המלאך ריפא את אברהם אבינו רפואת הגוף וכן בהסירו ממנו יסורים שלא יצטער מחמת לוט, היה זה לצורך בריאות ורפואתו של יצטער מבן אחיו לוט. (בני יששכר)

מצוות מילה שמתקיימת שמונה ימים

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים (כא, ד), הרה"ק רבי חיים מששורנוביץ מדייק בספרו "באר מים חיים" מדוע תופס הכתוב הלשון בן שמונת ימים ולא בן שמונה ימים, ומבאר זאת דרש"י במקום אחר שהיכן שכתב הפסוק שבעת ימים או שמונת ימים ה"ל ימינו שבעת ימים או שמונת ימים ולא שבעה ימים יחידים אלא שבעה ימים כמקשה אחת, וזהו ימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים, דהכוונה היא קבוצה אחת של שמונת ימים, כי מהיום שיצחק נולד התעורר אצל אברהם אבינו רצון וחשק לקיים מיד מצוות שרית מילה, אלא שמצוות היא רק ביום השמיני, והיה חייב להמתין, ואמנם בכל יום מחדש השתוקק למול את בנו, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, חישוב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה (ברכות ו), וממילא בכל יום מהשמונת ימים היה מחשב מחשבה טובה לקיים המצוה, והיה זהו בחי' של חישוב אדם לעשות מצוה, והיה נחשב כאילו עשה, וזהו וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים, שהיה נחשב כאילו בכל יום מהשמונת ימים קיים מצות ברית מילה, וזהו "בן שמונת ימים, קבוצה אחת של שמונת ימים".

כשם שאברהם אבינו לא הרהר אחר ציווי ה' כך גם אין להרהר אחר מעשיהם של ישראל

קח נא את בנך את יחידך וגו' (כב, ג) כתב הרה"ק ה"ישמח משה" מאוהל, דאיתא, שנתפאר הקב"ה באברהם, כשאמרתי לו קח נא את בנך את יחידך, וגו', והעלה לי לעולה, היה לו להשיב, אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו אתה אומר לי העלה לעולה, ולא השיב כלל, רק נזדרז למצותי, ע"כ. והנה, יש זכות גדול לאברהם במה שלא הקשה כלל על השי"ת, אף שהיה לו להקשות. והנה מדתו של הקב"ה שהוא נוהג מדה כנגד מדה, לכך בשעה שאין לישראל זכות והמקטרגין מקשיין קושיות על ישראל, למה עושים כך וכך, משיב להם

הקב"ה והלא אברהם אביהם היה לו להקשות עלי ולא הקשה כלל, ע"כ הדין נותן שבמדה זו יתנהג עם בניו שאין להקשות עליהם כלל, והיא סברא נכונה וברורה. [בסוף דבריו מוסיף ה"ישמח משה" בהתפעלות וכוח: ושישו בני מעי שישו, כי כוונתי אל האמת בס"ד, כי מצאתי במדרש שוח"ט תהלים (ס' מט), שאמר אברהם כשם שהיה לי להשיב ולא השיבותיך, כך כשיהיה בני באים לידי עבירות זכור להם ותשא להם פנים, ע"כ ושמתני מאוה]. (ישמח משה)

מדוע פירט ה' את בנך את יחידך

את בנך את יחידך. (כב, ג) מדוע היה הקב"ה צריך להדגיש בפני אברהם אבינו בנוסף ל"את בנך" גם "את יחידך"? ו"ל"ה השי"ת רצה להגדיל את ניסיונו של אברהם. הרי בוודאי יכול היה אברהם אבינו להאמין כי גם אם יעלה לעולה את בנו יצחק, עדיין יכול הקב"ה לתת לו בן נוסף בדרך נס, כשם שנוולד יצחק לעת זקנותו. על כן אמר לו הקב"ה: בנך יצחק הוא "יחידך", שוב לא יהיה לך בן נוסף ובהקרבנו של יצחק לעולה הנך מקריב את כל זרע ישראל. ואת כל זה קיבל אברהם אבינו בשמחה ועמד בניסיון.

(שפת אמת)

ה' התרחק אז מאברהם לפי שעה

וירא את המקום מרחוק - ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה (כב ד-ה) ראה אברהם אבינו אשר המקום, היינו השי"ת, הוא רחוק ממנו, שנתרחק מעליו, והבין אשר הוא גרם זאת בלקחו את שני נעריו אתו, כי זה מעשה חשיבות וגדלות, כי בזה שלקח עמו שני נעריו נראה שהחשיב את עצמו לאדם גדול, כי רק לאדם חשוב אסור לצאת יחידי, כמובא ברש"י, ולכן למען תקן את חטאו זה, מיד "ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה" כי לא רצה שוב באותו הכבוד של אדם חשוב שאינו הולך יחידי.

(ילקוט הגרשוני)

מדוע אברהם לא סיפר מעצמו ליצחק על מצוות העקידה

ויאמר אברהם אלקים יראה לו השה לעולה בני. (כב, ה) פירש"י, יראה ויבחר לו השה. ואם אין שה, יעולה בני. ויש להתפלל מדוע עד עתה לא ראה אברהם לנכון לספר לבנו יצחק, כי הוא מתעתד להשחט ולהעלות לעולה, והרי יצחק היה בן ל"ז שנים, ושמא ימאן בדבר, והיה צריך אברהם לדבר על לבו, ולהכינו לקיים רצון השי"ת, ואילו אברהם, לא די שלא אמר לו מאומה, אלא אף כששאלהו יצחק, לא ענהו כי אם ברמיזה. אלא דמכאן יש ללמוד את גודל קדושת האבות, והחינוך שחינו את הבנים שכל כך היה פשוט לו לאברהם אבינו דוהו הדבר שיש לעשות, ושמש מיותר לספר זאת לבנו יצחק, כי בוודאי זו היא כל תשוקתו של יצחק לפשוט צווארו להשי"ת, וברגע שרק ירמוז לו על כך, יעלה את עצמו לעולה להשי"ת, ולכן היה אברהם שקוע בסרעפיו בהכנת המצוה, ולא הוסיף לעצמו לספר ליצחק.

(הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע)

מצוות העקידה באה לו בהתאמצות

וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת (כב, י) לכאורה יש כאן כפילות הלשון "וישלח" ו"יקח" ויש לתרץ על פי מה שאמר חז"ל קיים אברהם כל התורה, איך ידע את התורה? אלא שגופו של אברהם אבינו היה מזוכך לגמרי, עד שהיה עושה רצון ה' ממאלו בלי שנצטווה. וכך גם ידו נושטה מעצמה לקיים מצוות ה', אבל גם כיון שהמצוה היתה רק "העלהו לעולה" ולא לשחוט, ממילא ידו לא עשתה את הדבר מאליו, לכן "וישלח אברהם את ידו" שהיה צריך הוא לשלוח. אך עם זאת לא מנע עצמו "ויקח את המאכלת", כי הוא היה סבור שזה חלק מהנסיון.

(דברי מנחם - הרה"ק רמ"מ מרימנוב)

מניין לאברהם אע"ה שהאיל אינו מעשה שטן

וישא עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו (כב, ג) לפי המדרש (ילקוט שמעוני, וירא טז) עשה השטן כל מיני תחבולות כדי להפריע ולעכב את אברהם שלא יעשה מעשה העקידה. וכשלא הועילו כל זימותיו הלך ונעשה לפניו כנהר גדול שלא יוכלו לעבור. א"כ מדוע איפוא לא עלה כלל על דעתו של אברהם שמא כל עניין האיל הוא מעשה שטן לרמותו כדי שלא יעקוד את יצחק, ולמה מיד כשראה את האיל "ויעלהו לעולה תחת בנו", הוודאות הזאת מניין?, אלא מתרץ הגה"ק רבי מאיר שפירא ז"ע - כנראה שאברהם היה בטוח שהאיל הוא מוקדש לעולה תחת בנו בראויה אותו "נאחו בסבך", מכיון שראה שיש כאן תסבוכת ומעצור, הבין שזה מן השמים, כי כידוע דבר מצוה תמיד הולך קשה ומסובך, כי השטן מנסה לעכב ולעשות הכל למען שהמצוה לא תצא לפועל, וזהו הסימן ל"מצוה" אמיתית, אך כשאדם מגיע ח"ו לדבר עבירה, תמיד הוא חד וחלק ללא שום תסבוכת, ולכן ברגע שראה שהאיל מתחיל להסתבך בקרניו הבין מיד שהאיל הוא בעצם מעשה שמים...

זכות העקדה לכפרת העגל

וירא והנה איל אחר נאחו בסבך. (כב, ג) אמרו רבותינו ז"ל (עי' ילקוט ש"ק) שצפה אברהם אבינו ע"ה שיעשו בניו את העגל, ואמר יראה זכות העקדה לכפר על העגל. ואמר הגה"ק האלוקי רבי שמשון מאוסטרופולי צוק"ל דזה נרמזו בתיבות "איל אחר", דכמו שזה האיל נאחו בסבך, כך יש עוד איל אחר שעומד ונאחו בסבך, ור"ל שנאחו בתיבת 'סבך', כי אצל אות 'ס' עומד ע', ואצל 'כ' עומד ג', ואצל אות 'כ', אות ל', ונמצא אצל תיבת סבך עומד תיבת עגל. וגם אם תחלוק תיבת סבך לב' חלקים, 41=82:2 הוא בנימטריא איל עכתד"ק. (פתגמין קדישין)

גם הבטחה וגם שנועה

בי נשבעתי נאום ה' כי ברך אברכך והרבה ארבה וגו'. (כב, טז-יז) וקשה וכי לא די בהבטחת השי"ת ולשם מה היה צריך להישבע, אלא כי גלוי וידוע לפניו ית' שעתידיים ישראל לחטוא ומדת הדין תעמוד ותקטר על ההבטחה שאינם ראויים לה, לפיכך נשבע השי"ת לאברהם אבינו בכדי שלא תופר ההבטחה למרות כל הקטרוגים והקב"ה ייטיב לישראל תמיד. (הרה"ק השר-שלום מבעלזא ז"ע)

בנים אתם לה' בין במדרגת כוכבים ובין במדרגת חול הים

כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים ויירש זרעך את שער אויביו וגו'. (כב, י) כותב הרה"ק המגיד מקוויניץ דהנה תפס הכתוב שני דברים סותרים, כי כוכבי השמים הוא מדריגה נעלה ונשגבה, ואילו חול הים מורה על דרגה נמוכה שהרי אין לך מקום מלוכלך כשפת הים שבו פולט הים וזהמה רבה, אלא שהורה לנו הכתוב שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו ע"ה כי בין אם יהיו ישראל במדריגה עליונה ומעשי הם יאירו ככוכבי השמים, ובין אם יהיו חלילה בדיוטא התחתונה כשפת הים שמעשיהם יהיו בשפל המצב ח"ו בין כך ובין כך הם קרויים בנים, ויירש זרעך את שער אויביו לגודל מעלתם וחיבתם של ישראל לפניו ית'.

(עבודת ישראל)

ימים מקדם

זכרונות מימי גלות טרנסניסטריה שסופרו ותוארו על ידי הרה"ח הישיש רבי קלמן שטעקל זצ"ל שנסתלק השבוע לבית עולמו

זה עתה לדרכו העלומה. נסענו משך ליל שבת וביום השבת עם שתי הפסקות במהלך הנסיעה. הפסקה אחת היתה בשבת בבוקר בטשערנוביץ למשך שעה אחת, ואני זוכר שכשיהודי אחד מנוסעי הרכבת העז לבקש מים, כיוון אליו אחד החיילים את רובהו דרך החלון, והרמז היה מובן מאליי שכאן צריך לשתוק ולא לבקש כלום, פן יבולע חלילה. ההפסקה השנייה היתה בשבת אחר הצהריים בעיירה לאַרְגֵ'א חוטיין, עיירה גדולה במדינת בסרביה (לארְגֵ'א הכוונה גדול), שם עצרו לראשונה ויכלו לקבל מים. רבה של חוטיין היה הגאון רבי בנימין ליוונדמאן זצ"ל הי"ד, מתלמידי הרה"ק בעל 'שארית מנחם' זי"ע מווישווא (אחיו של ר' ישראל לבנון ז"ל מחפיה חתנו של האדמו"ר מפלויטש זצ"ל).

אחרי שתי העצירות הללו, המשיכה הרכבת לנסוע הלאה בדרכה, עד שהגענו ביום ראשון אחר הצהריים, יום הושענא רבה, לעיר אטקי [אז אטק] המשמשת כעיר גבול בין בסרביה לאוקראינה. בין אטקי הבסרבית לעיר המפורסמת מוגילוב פודולסק האוקראינית, הפריד נהר הנייסטר, מכאן השם טרנסניסטריה, כלומר נשלחנו מעבר השני של הנייסטר.

למקום הזה הגיעו קהילות גורא-הומורא, שאץ, דורנא, קימפולנג וחלק מאנשי טשערנוביץ. כמו כן היהודים שגורשו כפי הנזכר באמצע הקיץ לעיר יעדעניץ, הגיעו לכאן אל גדות נהר הנייסטר. כאן באטקי ריכזו הרומנים גם חלק מיהודי מוגילובה כדי להעבירם מעבר השני של הנהר לתוך גטאות, במטרה להעביד את המבוגרים מגיל 18 עד 60, כשהם יודעים מראש שהנשים והילדים בלא תנאי חיים מינימאליים יגועו ברעב ובמחלות, מה שאכן אירע כעבור תקופה קצרה למגינת לב ונפש.

בהגיענו לאטקי ראינו על ההרים מסביב אוכלוסיה של גויים מביטים עלינו מתוך שמחה לאיד ולועגים על משבתנו. היינו שבורים ונדהמים, רעבים וצמאים, כי הכל ניתך עלינו כמו בחלום וזוועה כמעט בלי הכנה מראש. הגויים באו עם לחם ונדמה לי גם חלב, את המילה 'כליעב' (לחם ברוסית) שמעתי אז לראשונה, אבל התמורה היתה בכסף רב או בסחורות, וכך החליפו אריג עבור לחם או קצת חלב לילדים הרעבים והצמאים.

זרקו אותנו כמו בהמות למקומות שנחרבו ולבתי כנסת אבליים וחפויים, כי הקהילה במקום הושמדה בקיץ האחרון באכזריות רבה. אני זוכר שסיפרו לנו, שהאוקראינים האכזריים גירשו המוני יהודים היישר לתוך מי נהר הנייסטר כדי לחסוך בכדורים להמיתם ל"ע, ואכן רשעותם של הערלים האוקראינים נודעת לשמצה עד היום הזה על אשר עוללו לאחינו היהודים בימי השואה.

בלכתנו שם מצאנו כתובות שונות על קירות הבתים, בהן היה כתוב 'כאן קבורים סך מסוים של יהודים שנהרגו על קידוש ד', כאשר בכל מקום נכתב סכום אחר של הרגומים ל"ע, ולצידם היה כתוב עוד שכל מי שיעבור כאן אחריהם, יואיל נא בטובו לומר עליהם קדיש או יאמר 'מלא' [אל מלא רחמים], וזאת ראיתי בעיניי ממש. כנראה הבינו היהודים המובלים למיתה ל"ע שזוהי דרכם האחרונה עלי אדמות, ורצו שלכל הפחות מי שיעבור במקום זה אחריהם, ידע שהיו יהודים שנהרגו כאן ועלו בסערה השמימה אך

שטלטל את נפשנו וזעזע את גופנו, אבל זכור לי שכולם היו בלחץ גדול ולא ידעו מה מותר להם לקחת איתם ומה אסור להביא מהבית...

מיד בהגיענו לתחנת הרכבת, הכניסו אותנו לקרונות משא וסגרו אותנו בתוכם, וכך התחילה בערב שבת חול המועד סוכות לפנות ערב הנסיעה הגורלית למקום הבלתי נודע. באותו יום, ערב שבת בצהריים בחצות היום, ישב אבי ז"ל לבוש שטריימל בסוכה ואכלנו את הסעודה האחרונה בבית שאליו לא חזרנו יותר. [חוף מביקור חפז שלי בעיירה גורא-הומורא אחרי המלחמה בשנת תש"ה].

היעד הראשון: אטקי

הבלבול שלט בכלום ואף לא אחד ידע לאן אנו נוסעים ולהיכן אנו אמורים להגיע בסוף המסע שיצא

שלט הכניסה לכפר אטקי

גירוש יהודי מוגילוב לטרנסניסטריה בתמונה נראים היהודים על שפת הנייסטר

רבי קלמן שטעקל ז"ל משיע פרקי זכרונות לחסידיים ברמת ויניץ חיפה

ביום א' י"א מר חשוון התשפ"ב התקבל מארה"ב הבשורה המרה על פטירתו של הרה"ח הישיש נעים זמירות ישראל רבי קלמן שטעקל ז"ל בן צ"ב שנים כולם שוים לטובה. רבי קלמן היה דמות מופלאה שריד לדורות עברו אשר הזריח מזויו לדורותינו, מלא וגדוש בתורה וחסידות ומזקני חסידי ויז'ניץ, עובד ה' באמת. מכבד ה' מגרוננו, את כל שירתו וניגוניו אשר טעם זקנים היה בהם, לא שמר לעצמו אלא דאג להעבירם ולהנחילם לדורות הבאים.

רבי קלמן נולד בשנת תר"צ בעיירה גורא-הומורא במחוז בוקאווינא ברומניה, לאביו הרה"ח ר' בנימין שטעקל ז"ל ששימש ככלי קודש מרכזי בעיירה בהיותו שר"ב מוהל ושי"צ. ומחשובי חסידי ויז'ניץ, והיה מקושר לרה"ק השארית מנחם מווישווא והרה"ק ה"אמרי חיים" והרה"ק ה"דמשק אליעזר". בשנות המלחמה כאשר עמודי עולם נתמוטטו עלה הכורת על יהדות רומניה ומיטב בניה מכל עיירות בוקאווינא הוגלו בראש גולים אל מעבר נהר הנייסטר וטולטלו עד מות במחוזות טרנסניסטריה, שם מצאו רובם את מותם עקד"ה מרעב ומחלות וטלטולים גוף ונפש.

גם משפחתו של ר' קלמן הוגלו עם הגולים עדי הגיעם לעיירה מורפה שם נספו הוריו וחלק מאחיו ואחיותיו הי"ד.

על תלאותם בתקופת הגירוש והגלות מספר ר' קלמן בספר זכרונותיו 'אהבת קדומים' שנכתבו בידי אמן הסופר המהולל הרב יוסף מאיר האס הי"ו המשמש גם כחבר וכחוקר באגודה למקומות הקדושים ברומניה:

הגירוש לטרנסניסטריה

ערב שבת הוהמ"ס תש"ב - יום הגירוש

הרוחות בעיירה שלנו סערו כלבת אש במשך כל חג הסוכות, יודעי דבר המקורבים לשלטונות התנבאו בסגנונות שונים על התרחישים העתידיים לבוא על היהודים בימים הקרובים, זה אומר בכה וזה אומר בכה, הצד השווה שהיה בהם שכולם הצליחו להפחיד את כולנו והחשש מפני הבאות גבר מרגע לרגע. ידענו שהמצב אינו בכי טוב, אולם קיוונו לנס, אולי יחוס אולי ירחם.

ביום שישי ערב שבת חול המועד סוכות תש"ב, בהיותי בגיל 11, בשעה עשר בבוקר, יצא פקיד העיירה עם ה'תוף' המיועד לאסוף אנשים למסירת הודעה חשובה - כך היה הסדר בימים ההם, שכל פעם בה רצו להודיע דבר מה לתושבים, נעמד פקיד העיירה עם תוף בידו וכולם התכנסו סביבו לשמוע מה בפיו עם ההודעות החדשות שנוגעות לכלל הציבור - והכריז שבפקודת השלטונות, על כל היהודים עם משפחותיהם להתאסף בשעה 3 אחר הצהריים בתחנת הרכבת.

איני זוכר פרטים רבים מיום הגירוש האכזרי

באר בשדה - שטפנשיט

ורק בגלל היותם יהודים ובנים למקום ב"ה.

ביום ראשון בלילה, ליל יו"ט שמיני עצרת תש"ב, שמכתי על הרצפה ברחובה של עיר אטקי, ולפתע שמעתי קולות כשאנשים קוראים בקול היסטרי: טאטע! מאמע! זה היה נשמע שילדים מחפשים את הוריהם בחשכת הלילה, אך לא ידענו מה פשר הקולות והזעקות. רק לאחר מכן התברר לנו שהיו אלו היהודים האמללים מיעדעניץ שגירשו אותם ממקומם והלכו את כל הדרך הארוכה והמפותלת רגלית, כאילו לא היה די בכל הצרות והייסורים שעברו עליהם עד כה במהלך חודשי הקיץ, ועתה הם הגיעו הנה לאטקי כדי לעבור את נהר הנייסטר בדרכם לגלות טרנסניסטריה.

לאחר מכן הכניסו אותנו לתוך בית כנסת מקומי באטקי ושכבנו שם על הרצפה. נדהמנו לראות את ארון הקודש ואת עמוד התפילה עומדים על מקומם כרגיל והכל היה מסודר ומאורגן כבתחילה, רק היהודים המתפללים כבר לא היו שם למרבה הצער, לאחר שנהרגו על קידוש השם.

כאמור היה זה יו"ט שמיני עצרת וכמה עסקנים ארגנו מניין לתפילת יו"ט. לפני היציאה ירד מידענו ומכרנו השר"ב הרה"ח ר' שמחה ליבוביץ ז"ל מדורנא, לבוש כובע פרווה של חורף. הוא היה בעל מנגן יפה מאד (הוא היה משרור 'ממקומ' (המהיר) אצל רבנו הק' בעל 'אמרי חיים' ז"ע במנגינה הרומנטית הידועה). כשהתחיל ר' שמחה לנגן ולסלסל 'הקל בתעצומות' בניגון הידוע, התעמקו הרבה אנשים בזכרם שרק לפני שבוע, בחג הראשון של סוכות עוד שרו ניגון זה כשכל אחד נמצא בביתו. אני זוכר שאנשים דיברו בינם לבין עצמם בשברון לב: 'ר' שמחה חושב לעצמו שהוא עוד בדורנא? הוא עוד בביתו?!... הדיבורים האלו שברו את ליבם של האנשים עוד ועוד, במיוחד שהמחשבות נדדו מאליהן לבית ולעירייה בהם כל אחד היה עד לפני כמה ימים, ועתה מה רחוק טולטלנו ומי יודע מה מצפה לנו בעתיד הקרוב.

ביום שלישי יו"ט שמחת תורה דיברו שאצל הרבי של גורא-הומורא הגה"צ רבי מאיר שמערלר זצ"ל, עורכים את ההקפות בריקודים של עזו כמצוות היום, ודברים אלו נסכו קומץ של עידוד בעצמות היבשות של הגולים, שמא עדיין לא אפסה התקווה ונכונים לנו ימים טובים מזה.

באותו מקום נפגשו ידידים משכבר הימים, חלק מהם לבשו שני כובעים אחד על השני. שיחה אחת חרותה היטב בזכרוני: 'שלום עליכם! ווי גייט מען?' --- 'א וודאי גייט מען א קעגן משיח'!...

כך עבר יום שלישי כלומר יו"ט שמחת תורה, מנייני תפילה אורגנו אבל איני זוכר אם רקדו, כי לא היו מסוגלים לרקוד במצב שחוק כזה. עוד משפט אחד שמור בזכרוני מאז, כאשר יהודי חסידי התבטא בערך כך מתוך מרידות ליבו השבור: 'זואס ס'טוט זיך - טוט זיך! איין זאך איז זיכער, דער רבש"ע האט זיכער קיין גוט געשעפט נישט געמאכט, וואס וואלט געווען שלעכט ווען די אידן טאנצען מיט די תורה אינדערהיים?!... (מה שקורה כאן, קורה! דבר אחד בטוח, שהש"ת בודאי לא עשה כאן עסקה טובה, כי איזה דבר רע יכול היה להיות אם היהודים היו רוקדים עם התורה בביתם?!)...

על זוגתי ע"ה מספר ר' קלמן: כמוני שהייתי במוגילוב בימי הרעה בגלות טרנסניסטריה, היתה גם זוגתי ע"ה שהלכה יחד עם דודה - שגידל אותה במסירות נפש ראויה לשבח - הרה"ח ר' ראובן ברנהולץ ז"ל. ר' ראובן עצמו היה חסר אמצעים ובביתו לא היה מה לאכול, ובנוסף לזה היה חולה במחלת הטיפוס ל"ע, אך למרות הכל גידלו אותה ממש כמו בת אישית שלהם. היות ולא היה עצים לחמם את התנור והקור היה עז עד מאד, הלכה זוגתי ע"ה לחפש בסביבה דברים שאפשר להסיק בהם את התנור, עד שהגיעה למקום בו היתה ערמת עיתונים ושם מצאה גזירי עיתונים ישנים לרוב, והביאה רבים מהם לביתם וכך הציתו את האש לחמם את המקום מהקור הנורא.

וכן פרשו עיתונים על הארץ לשכב עליהם בתנאים הירודים שהיו שם.

ר' ראובן היה חסיד באיאן נלהב וסיפרה לי זוגתי ע"ה, שבתקופות החשוכות ביותר בגלות טרנסניסטריה, היו יושבים החסידים יחדיו בכל סעודה שלישית ומתחזקים יחדיו בספורי צדיקים ובשבת אחים גם יחד, איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק.

ע"כ מספרו אהבת קדומים הנ"ל.

*

רבי קלמן שטקל ז"ל מנעים מזמירותיו בניגונים עתיקים

יהודי מוגילוב מגורשים מביתם

תגלית בכפר מורפא, מצבת קברו של אביו של רבי קלמן שהתגלתה בתשע"ז על ידי משלחת מחקר של חסידי ויז'ניץ חברי הג'נ הגאה הפועלים גדולות ונצורות במחוזות קוסוב ויז'ניץ והקרפטים

עם סיומה של המלחמה הגיע לבוקרשט שם התקרב בקשר הדוק אל רבו ה"אמרי חיים", כמ"כ זכה להתקרב אל הצדיקים מבוהוש, פאשאקאן, סקוירא, ובאבוב.

בחודש שחון תש"ז עלה לארה"ק באונייה "טרנסליבניקה" ומיד פנה לת"א לשבות את שבתו בצל רבו הדמשק אליעזר אשר קרבו ביותרת הקירוב ואז גמר אומר להשאר בישיבתו למרות של הפיתויים של קרובי

משפחה, ואנשי ה"סוכנות" מסביב. וכאן עלה והתעלה בישיבה תחת חסותו של ראש הישיבה ה"שועות משה" זצוק"ל. עם עלות האמרי חיים והמקור ברך לארה"ק נקשר אליהם בעבותות אהבה, ואף הם קרבוהו בשתי ידים. וכברוהו להשמיע את קול שירתו, ואהבו לשמוע את קול תפילתו הנעימה והמתוקה.

בחודש סיון תש"ז עלה הרה"ק המקור ברוך ז"ע מסערט ויז'ניץ לארה"ק, ור' קלמן שכבר זכה לראות את פני קדשו במוגילוב ובבוקרשט, מיהר לנסוע ולשחר פניו כמה פעמים. מספר חודשים לאחר מכן, הופיע בשערי ארץ הקודש הרה"ק האמרי חיים מויז'ניץ ז"ע, וגם בו דבק ר' קלמן בכל לב בכל נפשו בכל מאוד. האחים הקדושים ז"ע קירבוהו מאוד ואף מינהו כש"ץ ובעלתפילה ומשורר בחצרות קדשם. ה"אמרי חיים" שנהנה מקולו הנפלא ומלא הרגש, מצא בו כלי מוכן לקבל ולימדו זמירות וניגונים עתיקים מבית ויז'ניץ, וכבר בשנת תש"ח היה ר' קלמן המשורר בשולחנות של ה"אמרי חיים" בת"א. בעצת דודו הרה"ח ר' אברהם פרלמוטר ז"ל שהתגורר בחיפה, עבר ר' קלמן לחיפה בשנת תש"ט ונכנס ללמוד בישיבת 'תפארת ישראל' בעיר. ור' קלמן זכה להתקרבות גדולה ונדירה אצל המקור ברוך ז"ע שקבע מושבו בחיפה, בחודש אב תש"ב התארס ר' קלמן עם זוגתו החשובה מרת ביילא ע"ה, בת הרה"ח ר' יוסף ווגנר ז"ל ובת הרה"ח ר' ראובן ברנהולץ ז"ל שהיה אביה החורג, שניהם היו מוותיקי חסידי בית רוזין בדור הקודם, כאשר השדכן הוא הגה"צ רבי אברהם משה באב"ד זצ"ל אב"ד גורא-הומורא, שהתגורר ביפו. שמחת הנישואין התקיימה בחודש סיון תשי"ג בתל-אביב, בהשתתפות ה"אמרי חיים" ז"ע שסידר את הקידושין ופיאר את השמחה ברוב דיצה וחדווה. וכך זכה בהמשך השנים להסתופף בצל האחים הקדושים מויז'ניץ ז"ע בהיותו ניחן מן השמים בכוח הנגינה ובקול ערב, היה מתכבד על ידם לשרור לכוה הנעים פרקי זמירות בתפילות ובשולחנות הטהורים.

בשנת תשכ"ב עבר להתגורר בבני-ברק והסתופף בקביעות בתפילות ובשולחנות הטהורים של ה"אמרי חיים, שהיה מכבדו כאמור לומר ניגונים בכל שבת. ר' קלמן אף הוציא לאור בימים ההם את התקליט הראשון של 'ניגוני בית ויז'ניץ', בו שורר ניגוני ויז'ניץ חדשים וגם ישנים, והוא התקבל בחיבה בקרב המון העם. שנה לאחר מכן החל לשמש בתפקיד המזכיר של ישיבת רוזין בתל-אביב, וכך זכה להיות חביב ומקורב אצל צדיקי בית רוזין שסמכו ידהם עליו בביטוס ובהרחבת גבולות הקדושה של הישיבה הרמה.

בשנת תשכ"ח עבר להתגורר בארה"ב, שם התקרב מאד לכ"ק מרן אדמו"ר מהר"י מספינקא זצוק"ל ונפשו נקשרה בנפשו, עד שהיה השושבין הראשי לבוא לעזרתו של הרבי מספינקא להעלות את ציון זקנו הרה"ק האמרי יוסף ז"ע מהעירייה ספינקא שברומניה לארה"ק בשנת תשל"ב.

אחרי הסתלקות ה"אמרי חיים" ז"ע בשנת תשל"ב, דבק ר' קלמן בשני בניו הקדושים ממישיכי רוכו בקודש, ה"שועות משה" ז"ע, אליו היה נוסע פעמים תכופות לימים טובים ומועדים מיוחדים, כמו כן דבק באדמו"ר ה'תורת מרדכי' ז"ע שהחל אז להנהיג את העדה בעיר מאנסי, והיה מרבה לנסוע להסתופף בצל הקודש כל ימיו שנותיו, בהיותו מחשובי ונכבדי החסידים שזכה לקירוב מופלג בכל עת ובכל שעה.

בתקופה האחרונה אושפו לאחר שנדבק בנגיף ל"ע והוא הלך ונחלש. במהלך השבת האחרונה השיב נשמחו ליצרה לדאבון לב כל מכיריו ומוקיריו. הוליייתו שיצאה מביהמ"ד הגדול לבוש מרדכי במאנסי ומשם לביהמ"ד תורת חיים דחסידי ויז'ניץ בבורו פארק. ומשם לביהמ"ד הגדול ויז'ניץ בבני ברק לביה"ח ויז'ניץ בני ברק.

בפסירתו נעקרה מנופה של החסידות דמות מופת, שקישרה בין דורות עברו לדורנו אנו, ועליו ניתן לקונן איש דורות שנים עשר ראו עיניו, ראה עולם בחורבנו וזכה וראה עולם בבנינו יהי זכרו מבורך ות.ג.צ.ב.ה.

מצבות מספרות

מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א
רב דקדוק שטפנישט

מצבת הפולישער
רוב בבית העלמין
פאקוראר דיאס

הגאון רבי אברהם אלחנן מייזלמאן זצ"ל
המכונה "פולישער רב" רב דביהכנ"ס "גשר אדום" ביאס

נסתלק י"ז מר השוון תרפ"ט ומנו"כ בבית העלמין פאקוראר דיאס

באר בשדה - שטפנישט

חברי וחוקרי ה'אגודה למקומות הקדושים ברומניה' לא שוקטים לרגע, והנה זה לאחרונה בסיוור עבודה שנערך בבית החיים פאקורר ביאס נתגלתה מצבה של רב לא ידוע ולא מתועד בארכיונו, על מצבתו נכתב הכינוי ה"פולישער רב", נטמן בסמיכות ממש לאהל הרה"ק מרדכי ז'סא"ל טברסקי מהוצלעס' שהיה נקרא 'דער ריששער רבי' ובנו הרה"ק רבי דוד מבוהוש, חברי מכון 'תורת אמת' שינסו מותניהם והצליחו להעלות פרטים עלומים אודות דמותו של הגאון רבי אברהם אלחנן המכונה "פולישער רב" שהיה רב בגשר אדום לערך שלושים ושתיים שנה" כמצויין במצבתו.

על מציאת המצבה

בבית העלמין הענק והעתיק דעיר יאס - 'פאקוראר' ישנם כיום חמישה אהלי צדיקים בכניסה אהל שטפנשט, בסוף השביל יש את קבר 13 אלף נרצחי הרכבות, וקבר אחים קדושי פאפריקאן, משם פונים לאוהלי הרבנים רבי משולם ז'סא ווארמן, אהל רבי בן ציון מושקוביץ מפאדולוי, (וכן אהל הרב חיים רבינוביץ הנמצא ממול בנין הקאפלה' - בנין החברה קדישא), משם פונים ימינה, עמוק במעבה בית העלמין לחלקת אהל הרה"ק ר' מרדכי ז'סא"ל טורסקי שהיה מכונה ה"ריששער רבי" ובנו הרה"ק רבי דוד'ל מבוהוש. בחלקה הזו יש כמה קברי רבנים וחשובי יאס, בחלקה זו התמקדנו הפעם עד לגילוי המציאה היומית, מחוץ לאהל מצד ימין יש מצבה של ה'פולישער רב', ללא כל סימן היכר נוסף מי הוא, מה שם משפחתו, זולת מה שמצויין על מצבת קברו

ונחרט לדורות, וכך התחלנו לגשש ולחפש אודותיו כסומים באפילה, באורח מקרי וקצת פלאי התגלגל לידינו ספר 'קובץ תפארת צבי' ואת עינינו צדה מודעת זכרון עולם - הנצחה, ובו נכדו מנציח את זכר זקנו הרב מייזלמן, עיון קל גילה לנו כי זהו ה'פולישער רב' אותו אנו מחפשים, מכאן הדרך הייתה ארוכה/ קצרה להגיע לנינו הרה"ק רבי משה מייזלמן ראש ישיבת תורת משה בירושלים, ראש הישיבה עסוק ביותר והכנת השיעור כללי, אותה שעה בה תפסנו אותו בטלפון חשובה בעינינו יותר מלימוד היסטוריית העבר, אילצה אותנו להמתין עוד ועוד, ועתה כבוד הרב עסוק בגיוס כספים להחזקת מקום התורה שהקים בעשר אצבעותיו, ואנו ממשיכים לרדוף אחריו למען יאות לספר לנו מהידוע לו אודות סבא רבה הגדול שלו, כשכבר הצלחנו לתפוס עמו שיחה הרב מייזלמן נאגה ומספר

לנו ביאוש כי אין לו הרבה מידע אודות זקינו, אולי הבן דוד שמואל מייזלמן בבולטימור יודע יותר פרטים אולם איך נשיג את הבן דוד האמור? כאשר הטלפון שלו בינפורמיישן של ארה"ב לא מעודכן, חזרנו איפה להרב מייזלמן ראש הישיבה בירושלים שיאמץ את זכרוננו וישתף אותנו בידוע לו, ראש הישיבה לא ידע להוסיף לנו כי אם פרטים מועטים ביותר, אלו שמובאים כאן. וחבל על דאבדין, מן המעט שדלינו ניסינו לבנות את הפרופיל ולכתוב את תולדותיו של הרב מייזלמן ה"פולישער רב" שרוב ימיו כיהן ברבנות יאס ברומניה.

ז"ע.

לאחר נישואיו התגורר בעיירה האליטשין בבוקובינה. שם עלה לכהן על כסא הרבנות המקומית. היתה זו תקופה קשה בכל רומניה היו פוגרומים נוראים. בסיומה של אותה תקופה העתיק מושבו ליאס שם החל לכהן כרב בביהכ"נ בשכונת "הגשר האדום" בעיר נתפרסם בכינוי ה"פולישער רב" עקב מוצאו הבולט מפולין-גליציה ברומניה.

רבי אברהם אלחנן ישב על כסא רבנותו ביאס במשך ל"ב שנים שבהם היה מעורה היטב בכל עניני העיר ובית הדין דשם, והיה מעורב בכמה וכמה מעשי ב"ד וגייטין. כמו"כ בא בכתובים ומשא ומתן בהלכה בעניני גיטין עם גדולי דורו. וכך גם מתנוסס שמו בספר אבן יקרה - תנינא (סי' קכז): לכבוד הרבני המופלג החריף ושנון כש"ת מוה' אלחנן מייזלמאן נ"י בק' יאסי וכ'.

רבי אברהם אלחנן המשיך בהתמדתו בתורה במשך כל ימי חייו לא פסק פומיה מגירסא, ולמד תורה מתוך דחק העוני ומחסור, ובהיותו שתקן גדול הגיע לפעמים לידי חרפת רעב, עקב כך בנו רבי שמואל עזב את רומניה בשנת תרנ"ח כשהיה בסך בגיל 18 ונסע לאמריקה, כאשר כל מטרתו היתה לסייע בידי אביו שיוכל לשבת על התורה והעבודה, ואכן הוא היה שולח כספים להחזקת בית אביו ברומניה.

נוסח המצבה:

חבל על דאבדין ולא משתכחין

רב מפורסם לתהילה בתורתו

וצדקתו וחכמתו ועניו, קולע אל

השערה בסברה ישרה ולא יחטא המטרה,

למד תורה מתוך עוני,

תורת ה' היתה שעשועיו

כל ימי חייו שמש בכתר הרבנות

פה יאסי בגשר האדום לערך

שלישים ושתיים שנה הרב הגאון

הר' אברהם אלחנן בן ר' בנימין יצחק הלוי

הנקרא פאלישער רב

נפטר בשם טוב י"ז חשוון תרפ"ט

תנצב"ה

אהל הרה"ק רבי מרדכי ז'סא"ל והרה"ק רבי דוד מבוהוש מימין מצבת ה'פולישער רב'

תולדות ה'פולישער רב'

שיחה שערכנו עם נכדו הרה"ק רבי משה מייזלמאן ראש ישיבת תורת משה (לדוברי אנגלית) בשכונת הר נוף בירושלים השבועות' מר חשוון תשפ"ב [יצויין כי רבי משה מייזלמן נולד בלאס אנג'לס קליפורניה, ועלה לארה"ק בשנת תש"מ, ר' משה הינו תלמידו של הגאון הגדול רבי יוסף דוב סולובייצק מבוסטון, בתש"ב פתח בירושלים ישיבה לבני חו"ל דוברי אנגלית], נתוודענו עוד פרטים אודות דמות העלומה של זקנו רבי אברהם אלחנן, רבי משה הוא בנו של ר' צבי בן ר' שמואל בנו של רבי אברהם אלחנן ה"פולישער רב".

רבי אברהם אלחנן נולד בגליציה לאביו רבי בנימין יצחק. כבר בימי בחרותו היה לשם ולתהילה ברוב חכמתו ותורתו. בהגיעו לפרקו נשא את ז' הצדקנית מרת אדל רבת היחס שהיתה נינתו של הרה"ק רבי ברוך מקוסוב

רבנים נוספים בשכונת 'גשר-אדום'

לפנינו עוד מספר מצבות מרבנים בגשר אדום ומגשר עץ

מצבת רבי דוד שו"ב מה'רויטע בריק'

תמלול המצבה:
השו"ב מגשר אדום דער 'רויטער בריק'
פ"ג
דוד בן יעקב יהודה שו"ב
דאדל שוחט
פ"ג דער רויטער בריק
נתבקש בישיבה של מעלה י"ז אייר תש"ט
תנצב"ה

מצבת רבי ישעיה נח בן רבי ישעיה נח שו"ב 'גשר עץ'

תמלול המצבה:
פ"ג הזקן
הר"י ישעיה נח ב"ר ישעיה נח שו"ב מגשר עץ
נ' יום ב' כ"ה אלול שנת תרצ"א לפ"ק
תנצב"ה

בין הרבנים הידועים שכינהו בשכונת 'גשר האדום' נמנים הגאון רבי ישראל רבינוביץ בנו של רבי אהרן רבינוביץ רבה של פויעשט, מגזע היחס היה שכן אמו היתה מרת שרה בת רבי מתת' יחזקאל דרברמדיקר בן רבי ישראל מפיקוב בהרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב. כיהן כרב בפויעשט אח"כ היה רב בהארישוב, אח"כ עבר לכהן כרב ביאסי כיון שהיה בזיוו"ש חתנו של רבי ברוך נב"ד יוסף יוסקא מוואלטיסק בנו היחיד של רבי מרדכי מקרמניץ] חתנו של הג"ר ישעיה שור מיאסי בעמח"ס 'כליל תפארת', רבה של יאסי. לאחר פטירתו של רבי ישראל עלה למלאות מקומו בנו הגאון רבי יהושע רבינוביץ שהיה נשוי להרבנית מרת פיגא בתו של רבי מתתיהו יחזקאל דרברמדיקר מניגרעשט.

*

כמו כן כיהן במקום הגאון רבי יעקב טויבש זצ"ל שהיה בנו של הגאון רבי אהרן משה טויבש. רבי יעקב היה חתנו של הרה"ק רבי יהודה צבי מראזלא, בראשית דרכו היה אב"ד בזידיטשוב, ומתרכ"ח אב"ד ביאס ברחוב גשר אדום. חיבר ספר 'ברכת יעקב', (עדיין בכתובים). נפטר ח' אב תר"ג.

מצבת רבי ישראל בן רבי אהרן רבינוביץ רב 'גשר אדום' וחתן נכדת רבי ישעיה שור אב"ד יאס

תמלול מצבת רבי ישראל רבינוביץ
אבן מקיר תזעק
יום זך בחודש סיון יום אף וחרון
שבו נצחו אראלים ולקחו להם הארגון?
רב ומו"ץ מגזע תרשישי ישרון
אף לבוא עליו שמש יומו האחרון
לפתע פתאום מת מיתת בן אהרן
ה"ה
הרה"ג רבי ישראל בהר"ר אהרן נב"מ
דומ"ץ פה יאס על גשר אדום כ"ו שנים
ומלפנים בק"ק הארשע
ובמספר הדורות לפניו רבנות הוא הלב
והוא

נין ונכד להגאון הצדיק ה"ה לוי יצחק זצוק"ל מבראדיטשוב וחתן הרב הגאון הצדיק הר"י ישע"י אב"ד דפה יאס.....

יאס היהודית - אז ועתה

לצורך הכרת המושגים היהודיים ביאס: "גשר האדום", "גשר הברזל", "טרגו קוקולוי" ויצאים לסיור וירטואלי ברחובותיה של יאס היהודית.

'טרגו קוקולוי'

יאס הייתה עיר יהודית ברובה, ובה 132 בתי כנסת וישיבות, הרובעים המפורסמים בהם התגוררו היהודים 'טרגו קוקולוי' או בקיצור 'טרגו קוקו', - על שם סוחרי העופות שהיו גרים בה, - ברובע 'קוקו' שכן כאמור בית מדרשו של הצדיק משטפנשט ברחוב הילנה דואמנה, כמו כן שכן בית החולים היהודי ברחוב זה, בית החולים קיים עד היום, ואף אנדרטה לזכר הפעילות היהודית הקדומה קיימת עד היום. כמו כן משרדי הקהילה היהודית נמצאים ברובע 'קוקו', וכן שני בתי כנסת קיימים בה עד היום, האחד הוא בית הכנסת המפורסם על שם הרה"ק מאפטא, בית כנסת זה היה

'גשר אדום' - 'רויטע בריק'

רובע נוסף ומפורסם הינו 'הגשר האדום' [דער רויטע בריק בשפת האיזיש ו'פוד רוש' בשפה הרומנית], בשכונת 'הגשר אדום' כיהן הגאון רבי אברהם אלחנן מייזלמן זצ"ל ה"פולישער רב" כרב במשך ל"ב שנים כפי מצויין במצבתו. וכן לפנינו מצבה נוספת מהג"ר ישראל הורוביץ זצ"ל בן הרב אהרן שהיה חתן רבה של יאס (ראה להלן), הרב הורוביץ כיהן כרב ב'גשר אדום' כ"ו שנים. הגה"ח ר' יהושע ליבוביץ שליט"א מספר שבגירסא דינקותא שלו זכור לו שדיברו בבית על שתי המרכזים היהודיים ב'גשר האדום' וב'גשר הברזל', 'דער רויטע בריק' ו'דער אייזנער בריק', 'פוד רוש' ו'פוד דה פייר', גשר הברזל הוא סמוך ל'טרגו קוקו'.

נקרא ה'שילהויף' על שם רחוב בתי הכנסת בו הוא שכן רחוב 'שילהויף', בבית כנסת זה כיהן כרב בעל ה"שערי ציון" ו"יון מצולה" המקובל רבי נתן נטע האנובער (ראה באר בשדה גליון 241), ולפי המסורת היהודית בביקורו של ה"בעל שם טוב" ביאס התפלל בבית כנסת זה ואף פקד את קבר החתן והכלה הטמונים מאחור בחצר בית הכנסת "אוהב ישראל" מאפטא (סיפור הקברים ראה בגליונינו באר בשדה גליון 145, 72), וכן התפלל בו הרה"ק ה"קדושת לוי" מברדיטשוב שבא לבקר את הרה"ק מאפטא בתפילת שבת, גם הרה"ק מרוז'ין ביקר בבית כנסת זה וסיפורים פלאיים נקשרו במקום זה, בית כנסת נוסף במקום הוא בית כנסת 'מארארי' של סוחרי הפירות-תפוחים ששרד ואף פעיל עד היום הזה.

הרה"ק מאפטא רבה של יאס בונה בית הכנסת הגדול ב'גשר אדום'

הפזורים ברחבי יאס.

סיפור בניית בית הכנסת הגדול בגשר אדום היה בזכות הרה"ק מאפטא. אחת הסיבות היו שכן בבית הכנסת השילהויף התפללו נוסח אשכנז, בעוד בבית הכנסת החדש שנבנה בגשר אדום הורה הרה"ק מאפטא להתפלל בנוסח ספרד.

אחד שנקרא ה'שילהויף' (בית הכנסת הגדול של יאס העתיק ברחוב קוקולוי) בו כיהנו רבני יאס הנודעים, והמפורסם והקדום שבהם הוא ה'שערי ציון' רנ"נ האנובער, בשנת תק"ע לערך החל להבנות ביאס בית כנסת גדול נוסף ב'גשר אדום' הוא פודו-רוש ברומנית, וזאת מעבר לכמאה בתי כנסת והיכלי תפילה נוספים

בין השנים תקס"ט לתקע"ד כיהן ברבנות יאס רבה המפורסם הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא, הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל כיהן ברבנות קאלבסוב, אפטא ומשם הגיע ל'יאס', (מיאס עקר למעזבוז ושם מנו"כ, על רבנויותיו אמרו "מלכותיה קא"ם" - ר"ת שמות הערים בהם כיהן ברבנות), בתחילת בואו לכהן ברבנות התבטא גדולות

על העיר יאס, ואף רימז בשמה יא"ס הר"ת - ס'וף ארץ ישראל, במאמריו זה לא נכנס לפעילות רבנותו בעיר יאס, (הלק מפרקים אלו תמצאו בגליונינו באר בשדה מספר 72) להלן ננסה להתמקד בפרסות מצודתו של הרה"ק מאפטא ב'גשר אדום'.

עד בואו לעיר יאס היה בית כנסת גדול

בית הכנסת ה'שילהויף' בו התפלל וכיהן הרה"ק מאפטא, בית הכנסת קיים ופעיל עד היום במרכז יאס

בניית בית הכנסת והבתים לרב הקהילה

בי"א אלול תקע"ע התחייבו ראשי הקהל דיאס להרה"ק מאפטא, היות שבכתב המינוי שלו התחייבו לבנות לו בתים נאים ומפוארים, והיות שכבר עברו שנתים שלא בנו לו מחוסר ממון, לכן מכיון שהוא מוכן לבנות זאת מכספו, אזי אם ישלמו לו את ההוצאות זה יחזור להיות שייך לרכוש הקהל, אולם אם תוך שלוש שנים לא ישלמו הבניה עד פרוטה אחרונה זה יהפוך להיות רכושו לחלוטין ולצמיחות ולדורוי דורות, כנראה כיוון

ש ה ש ה ש ה
היה שייך
לקהילה,
ממסמך
זה משמע
שהרה"ק
מאפטא בנה
מכספו בתים
ובית כנסת.

היכן הים
מוקמים
הבתים
הלו?
בתוכי
המכתב
כתוב "פלאץ
הנ"ל שהוא
בחצר בית
הכנסת
דפה", שזה
הכוונה
כנראה
לחצר
השילהויף -
בית הכנסת

המוכר כיום, פרטים מדוייקים יותר אודות מיקום בית הכנסת אנו קוראים בכתבי הרב גוטמן כדלהלן.

מלבושים מיוחדים לעת התפילה בבית הכנסת ב'גשר אדום'

וכך כותב הרב מנחם גוטמן: בכתב הרבנות ששלחו להרב מאפטא עדת יאס הובטח לו גם דירה ובית גדול, והרב מאפטא היה לו מקום קבוע בבית הכנסת הגדולה משילהויף ששם היה מתפלל בשבת ויום טוב, ובבית הכנסת הגדולה מגשר אדום שנתחנך על ידו הנהיג הרב להתפלל בנוסח ספרד כמנהג חסידים, ושם היה מתפלל בכל יום, ואף שבבנין הבית היה חדר גדול לבית המדרש, ציוה רבינו שיכנסו ויתפללו בכל יום אפילו בחורף ובקור גדול לבית הכנסת דוקא, ולשם כך עשו להם הזקנים אדרת שער והיו נכנסים במלבושים אלו, והתפללו שם גם בחורף ובקור גדול, וכמה דורות שמרו צואת הרב

מאפטא בבית הכנסת הגדולה בשכונת גשר אדום.

*

בספר "אגרות הרב מאפטא" מובאים מכתבים אודות רכישת מקומות בבית הכנסת ב'גשר אדום' ממנו אנו למדים על תוקף מעמדו של הרה"ק האוב ישראל רבה של יאס באותם ימים על כל עניני הקהילה.

שטר מכירת מקומות בביהכ"ס בשכונת הגשר האדום - אגרת משנת תקע"א (אגרת טז)

שטר החלטה הלז ניתן מאתנו ב"ד הח"מ

מראה כללי של פנים בית הכנסת השילהויף כפי שנראה כיום

וכל הנ"ל נעשה בהסכם כל האלופים מגשר הנ"ל ובהכרזות כד"ת.

ולתוקף ועוז ביד מ' דוד ב"מ ישעיה באנו אנחנו ב"ד הח"מ בצרוף אדומו"ר הרב הגאון הנ"ל על החתום יום שלישי כ"ח אלול התקע"א (תקע"א) לפ"ק פה"ק יאס. הק' אברהם יהושע העשיל החפ"ק יאס יצ"ו נאום ברוך סוד"ק יאס נאום הק' יעקב ב"מ פרץ הק' שמואל דוב ולתוקף ועוז וליתר שאת להיות ביד המרומם העיד מו"ה דוד ב"מ ישעיה נ"י על כל המבואר במעב"ל באעה"ח דב המדינה דפ"ק יאס

היום יום ה'
כ"ח אלול
תקע"ג
לפ"ק יאס.
הק' ישעיה
בהרב מו"ה
יצחק הכהן
ז"ל ה'
דפה יאס
והמדינה,
(וכעין זה גם
באגרת יז שטר
מכירת מקום
בבית הכנסת
בגשר אדום.
ואגרת פ"ז
התחייבות של
מתפללי בית
המדרש החדש
שלא ישתמשו
מלשאת בעול
צרכי הקהילה
הכללית).

רבי דוד בעל שם בגשר אדום

להשלמת היריעה ולתוספת רקע על בתי הכנסת 'בגשר אדום' נצטט עוד סיפור פלאי מספרו של הגה"ח רבי מנחם גוטמן "אוצר אנודות החסידים": החסיד ר' דוד בעל שם מיאס בית מדרשו ידוע על ידי הבאהלוי [נהר] אצל גשר אדום. ר' דוד בעל שם עסק בסגולות הוא בא לכאן מלודמיר, והוא היה הגבאי המשמש אצל הרבנית המפורסמת הבתולה מלודמיר, הבתולה הצדיקת זו היתה בעלת רוח הקודש וידעה ללמוד תלמוד שלחן ערוך ופוסקים, וכל צדיקי הדור העידו עליה שהיא בעלת נשמה גדולה עד מאוד, ובסוף פעלו הצדיקים שתנשא לאיש ופסקה ממנה רוח הקודש ועלתה לא"י. ר' דוד ישב ביאס לערך שלשים שנה ונפטר כ"ד תמוז תרמ"ג.

ביד הקצין הנעלה מו"ה דוד במו"ה ישעיה מראמין, איך ששייכים לו אלו המקומות בבהכ"ג הקדושה החדשה שנבנה עתה מחדש על גשר אדום היינו המקום בכותל מזרח אצל ארון הק' מצד ימין ובעזרת נשים אצל אשת הקצין מו"ה משה במו"ה אהרן מצד שמאל של האשה בכותל מזרח ועוד מקום בעזרת אנשים אצל המנורה שבצפון בספסל שנגד דרום בקצה הספסל שכנגד מערב, ובעזרת נשים הוא בקצה הספסל שבאמצע הבה"כ שנגד צפון, כל הנ"ל החלטנו אנחנו ב"ד הח"מ למ' דוד במו"ה ישעיה הנ"ל לחלוטין ולצמיחות עלמין כפי המבואר בהפינקס הנעשה על כל המקומות שבבהכ"ג הק' הנ"ל בח"י אדמו"ר הרב הגאון איש אלקי בוצינא דנהורא קדישא המפורסם בישראל קדוש שמו מו"ה אברהם יהושע העשיל נ"י אב"ד דפ"ק ובה"י הב"ד. ומעתה רשות ביד מ' דוד ב"מ ישעיה הנ"ל וב"ב וי"א [ויורשו אחריו] לעשות במקומות הנ"ל כרצונו וכחפצו כאדם העושה בשלו להוריש ולהשכיר ולהשכין ולמכור וליתן במתנה ואינש לא ימחה בידיה מימא דגן ולעולם,

התמונות והמסמכים מארכיון מכון תורת אמת שטפנשט ודוברות האגודה למקומות הקדושים ברוימנה'

באר בשדה - שטפנשט

על בתי הכנסת 'קלוז' שטפנשט' ביאס

הקלוז בשילהויף, הקלוז בגשר אדום, והקלוז בטרגו קוקו

העיר יאס הייתה מרכז גדול מאוד לחסידי שטפנשט בהיות טמון בה הרה"ק אדמו"ר הראשון משטפנשט, בכל שנה היה עורך בנו האדמו"ר הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנשט מסע קודש לקבר אביו בעיר יאס, ועל כן גרו בה גדולי חסידי הצדיק, לפנינו תיעוד משלושה בתי כנסת לחסידי שטפנשט ביאס, ומכיוון שאחד מהם היה בגשר אדום נתייחס לשלושתם במאמרינו זה.

ידו התקיים הקלוז של חסידי סדיגורה, ואחר כך קראו לו הקלוז של חסידי שטפנשט. וכאשר בנו הבנין המפואר והגדול של חסידי שטפנשט נתבטל הקלוז הקטן והישן של חסידי שטפנשט.

מראה כללי של רחוב הילנה דואמנה בו נראה הקלוז במרכז הבנינים שמסביב לו

בנין הקלוז ברחוב הילנה דואמנה שנהרס

הקלוז בגשר אדום

בארכיון גנזי מכווננו 'תורת אמת' שטפנשט, נמצא מסמך היסטורי נדיר ומרהיב ביופיו, שתוכנו רשימת המתנדבים למען 'שטפנשט עיר קלוז' בגשר אדום ביאס, ובו רשימת קל"ח אנשים ממתפלי הקלוז אשר התנדבו בין השנים תרס"ה-תרס"ו, להחזקת הקלוז שטפנשט בגשר אדום שביאס.

הקלוז בשילהויף

מעניין להוסיף מה שכתב הרב מנחם גוטמן רב דיאס בספרו 'אוצר אגודת החסידים' (ד). 'סמוך לבית הכנסת הגדולה בשילהויף התקיים בית המדרש הגדול הקלוז של הרב מזבולוב [רבי יוסף דוד הכהן בעל ה'דרכי אמונה' ראה בגליונינו באר בשדה 282], הקלוז של ר' מאיר שמחה, ועל

הקלוז ברחוב 'הילנה

דואמנה' - 'אלבה'

הקלוז המרכזי של הרה"ק משטפנשט ביאס היה בשכונת טרגו-קוקו ברחוב הלנה דואמנה מספר 7, במכווננו קיים פנקס הקלוז שטפנשט ומצוין בו כי הוא ברחוב 'אלבא', ואכן לאחר עיון ומחקר במפות העיר ולאחר סיור שליחנו על פני השטח עם ידיד האגודה מר אלברט לוזניאנו סיו"ר הקהילה היהודית ביאס. מסתבר כי לרחוב הלנה דואמנה הראשי, יש סמטה נוספת הנקראת גם בשם 'הלנה דואמנה', ומצידה השני הוא רחוב אלבא. אם כן רחוב 'הלנה דואמנה' ורחוב 'אלבה' חד הם, בנין הקלוז היה קיים עד שנת תש"מ לערך שאז הוא נהרס על ידי השלטונות, במטרה לבנות במתחם בניני רבי קומות, ובעת ביקורו השנתי של כ"ק אדמו"ר מבוהוש זצ"ל בעיר יאס, אף ביקר בתוככי בית כנסת זה, וערך בה את שולחנו.

לסיכום, יש לומר כי מספרי הבנינים ברחובות אלו כפי הנראה התחלפו, ומכאן השינוי המופיע בכתובים אודות מספר הבנין של הקלוז, שברחוב הלנה דואמנה. להבנת מיקומו של הקלוז כיום, נציין כי לפי הנראה כיום הוא היה ממוקם בין בניני הקהילה היהודית דהיום שברחוב הלנה דואמנה 15, לבין בית היהודי דאז, שאף הוא שכן ברחוב הלנה דואמנה 49.

שער הפנקס של ה'שטפנשט עיר קלוז' ברחוב 'אלבה' מתשרי תרצ"ז ובו פרטים עשירים ביותר מחיי הקלוז פרוסים על גבי 500 עמודים מרתקים

שער פנקס היארצייטען מהקומיטעט 'שטפנשט עיר קלוז' על החותמת מצוין רחוב 'הילנה דואמנה 7'

מסמך היסטורי מהשטפנשט עיר קלוז בגשר אדום ביאס רשימת קל"ח תורמים לקלוז בשנים תרס"ה-ו

לפגוע יסוזה * להתחר לנסחה

לגזת הליווי הזקוק

טיסה היסטורית

ארשת

מסע חוצה אירופה

מולדובה < טרנסניסטריה < רומניה < אוקראינה

הצדיק הבטיח:

אצלי פועלים ישועות בניקל

מעצמה

בשבילי הישועה והתקווה
חויה רוחנית בלתי נשכחת

בואו לפעול לעצמכם ישועה על קברי הקדמונים ואתרי הקודש בהם צעדו מייסדי החסידות

בהילולת הצדיק הראשון משטפנסט **י"ד כסלו תשפ"ב**

בהשתתפות

רב אב"ד דחולון
הגה"צ רבי
נתן נטע לנדמן שליט"א

רב קהל שטפנסט
אברהם יעקב סלמן שליט"א
מומחה בקברי הצדיקים ברומניה ואוקראינה

מסלול 3

שבת באמו
19-21/11/21
ט"ו-י"ז כסלו

אוקראינה

אומן פרובהישט/המלאך
בפאסטוב / סנגורן של
ישראל מברדיטשוב

שבת בצילה
דמהימנותא עם
שר השמחה
הרב שמעון פרץ

קבר המלאך

מסלול 2

ארוך
16-21/11/21
י"ב-י"ז כסלו

רומניה < מולדובה טרנסניסטריה < אוקראינה

מולדובה - קישנוב טרנסניסטריה - ראשקוב / דוביסאר / רימניץ
רומניה - יאס / סקולן / הנסתר בהרלוי / הידית בבוטשעטש /
רבי שלום תאומים בשטפנסט
אוקראינה - סדיגורא / מעזבוז סנגורן של ישראל מברדיטשוב
אומן - פרובהישט / המלאך בפאסטוב

סעודת הילולא
מרגשת

ליווי ואבטחה
צמודה

ארוחות
כיד המלך

מלונות
נוחים

אוטובוסים
מפוארים

מלונות

מסלול 1

מהוצר
16-18/11/21
י"ב-י"ד כסלו

מולדובה < רומניה < טרנסניסטריה

מולדובה - קישנוב
טרנסניסטריה - ראשקוב/ דוביסאר /
רימניץ רומניה - יאס / סקולן / הנסתר
בהרלוי / הידית בבוטשעטש / רבי שלום
תאומים בשטפנסט

חלק מאתרי המסע

קבר אחים ביאס

קבר חתן כלה

ברדיטשוב סנגורן של ישראל

בעל הילולא משטפנסט

בעל המלחמות האר"י

להצטרפות והרשמה התקשרו

03-579-03-03

BIGFLIGHT

פרוספקט מפורט על מסע
הנסיעה, ישלח לכל דורש
6160303@gmail.com

